

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 173g/2020

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 144
alin.(5) din Legea insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012

(creanțe admise cu titlu provizoriu)

CHIȘINĂU

16 februarie 2021

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Președinte*,
 dlui Nicolae ROȘCA,
 dnei Liuba ȘOVA,
 dlui Serghei ȚURCAN,
 dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
 cu participarea dnei Dina Musteața, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată pe 9 noiembrie 2020,
 Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
 Având în vedere actele și lucrările dosarului,
 Deliberând pe 16 februarie 2021 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „până la judecarea irevocabilă a contestației, instanța de insolvență va putea declara, prin încheiere motivată, creanța ca fiind admisă parțial sau integral cu statut provizoriu la masa credală” din articolul 144 alin. (5) din Legea insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012, ridicată de dl avocat Andrei Iosip, reprezentantul debitorului S.C. „Valiexchimp” S.R.L., în dosarul nr. 2i-625/18, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul central.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl judecător Alexandru Ceban de la Judecătoria Chișinău, sediul central, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Prin Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 16 iunie 2017 s-a examinat cererea introductivă a Serviciului Fiscal de Stat și s-a intentat procesul de insolvență în privința S.C. „Valiexchimp” S.R.L.

4. Prin Hotărârea Judecătoria Chișinău din 17 septembrie 2018 a fost aprobat planul procedurii de restructurare a debitorului S.C. „Valiexchimp” S.R.L.

5. Dl Valeriu Munteanu a formulat o cerere de repunere în termen cu privire la admiterea creanței sale. Prin Încheierea din 27 mai 2020, Judecătoria Chișinău, sediul central, a admis cererea de repunere în termen, care a fost atacată cu recurs.

6. Ședința specială de validare a fost stabilită pentru 1 iulie 2020. În cadrul ședinței, dl Valeriu Munteanu a formulat o cerere de validare a creanței cu titlu provizoriu.

7. Administratorul insolvenței nu a admis spre validare creanța dlui Valeriu Munteanu, din cauza absenței actelor justificative care atestă existența creanței. În același timp, actele juridice despre care se pretinde că reprezintă temeiul creanței înaintate spre validare au fost contestate în baza articolului 104 lit. a) din Legea insolvenței.

8. Pe 29 octombrie 2020, în cadrul ședinței publice, dl avocat Andrei Iosip a ridicat, în interesele debitorului S.C. „Valiexchimp” S.R.L., excepția de neconstituționalitate a textului „până la judecarea irevocabilă a contestației, instanța de insolvență va putea declara, prin încheiere motivată, creanța ca fiind admisă parțial sau integral cu statut provizoriu la masa credală” din articolul 144 alin. (5) din Legea insolvenței.

9. Prin Încheierea din aceeași dată, Judecătoria Chișinău, sediul central, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a sesizat Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

10. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate.

[...]”

11. Prevederile relevante ale Legii insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012 sunt următoarele:

Articolul 144

Creanțele contestate

„(1) Debitorul și creditorii pot să formuleze contestații cu privire la creanțele și la drepturile de preferință neadmise sau trecute integral sau parțial de administratorul insolvenței/lichidator în tabelul definitiv.

(2) Contestațiile se depun la instanța de insolvență în termenul prevăzut la art.143 alin.(6). Contestațiile înaintate după acest termen se declară tardive și se restituie fără a fi examinate.

(3) Instanța de insolabilitate soluționează contestațiile în ședință de validare sau în cadrul unei alte ședințe speciale, cu citarea contestatorului, a creditorului care deține creanța contestată, dacă acesta nu este chiar contestatorul, a administratorului insolabilității/lichidatorului și a oricărei alte părți interesate, după caz.

(4) Dacă la examinarea contestației se constată existența unui litigiu de drept, instanța de insolabilitate admite contestația printr-o încheiere motivată, care poate fi atacată cu recurs de către creditorul a cărui creanță nu a fost validată. În acest caz, creanța se radiază din tabel, iar creditorul a cărui creanță nu a fost validată este în drept să intenteze proces separat de confirmare a creanței sau de preluare a procesului pendinte. Creanțele față de care au fost admise contestațiile se iau în calcul la elaborarea planului de distribuire intermediară prin rezervarea lor din masa debitoare, în condițiile stabilite la art.152.

(5) Până la judecarea irevocabilă a contestației, instanța de insolabilitate va putea declara, prin încheiere motivată, creanța ca fiind admisă parțial sau integral cu statut provizoriu la masa credală, cu dreptul de a participa și de a vota la adunarea creditorilor, de a înainta și a reține candidatura administratorului insolabilității/lichidatorului, dar fără dreptul de a participa la distribuiri de sume și de a se realiza împotriva debitorului sau a membrilor ori asociaților acestuia. Admiterea ulterioară a contestației și/sau radierea creanței trecute în tabel cu titlu provizoriu nu pot servi temei legal pentru anularea hotărârilor adoptate de adunarea creditorilor cu participarea acestuia sau pentru revocarea candidaturii administratorului insolabilității/lichidatorului.

(6) Dacă o creanță este contestată de unul dintre creditorii, creditorul a cărui creanță se contestă poate aduce dovezi și își poate exercita alte drepturi pentru a contracara contestațiile. Dacă creanța este întemeiată pe un titlu executoriu sau pe o hotărâre judecătorească, sau pe o hotărâre arbitrală definitivă, sarcina probei contrare aparține contestatarilor.

(7) Instanța de insolabilitate acordă creditorului a cărui creanță este contestată sau contestatarului un extras, autentificat de instanță, din tabelul creanțelor.

(8) Din data expirării termenului de depunere a contestațiilor prevăzut la alin.(2) și până la încetarea procesului, administratorul/lichidatorul sau orice parte interesată, în cazul descoperirii unui fals sau a unei erori esențiale care a determinat admiterea creanței, precum și în cazul descoperirii unor circumstanțe esențiale necunoscute până atunci, poate face contestație împotriva trecerii unei creanțe în tabelul creanțelor. Contestația se depune în termen de 15 zile de la data la care partea a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască situația ce determină promovarea contestației. Odată cu depunerea contestației, administratorul/lichidatorul poate cere instanței de insolabilitate să suspende dreptul de vot al creditorului, în partea creanței contestate, până la soluționarea contestației. Dacă admite contestația, instanța de insolabilitate poate obliga la plata despăgubirilor creditorul care a înaintat cu rea-credință cererea de admitere a creanței.

(9) Instanța de insolabilitate soluționează contestația prin încheiere care poate fi contestată cu recurs. Încheierea irevocabilă prin care contestația este admisă sau respinsă cu validarea creanței este executorie pentru administratorul insolabilității/lichidator și pentru toți creditorii. Încheierea constituie temei pentru rectificarea tabelului definitiv al creanțelor sau a tabelului definitiv consolidat fără a se convoca ședință specială de validare.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

12. Autorul excepției susține că norma contestată nu întrunește condițiile prevăzute de articolul 23 alin. (2) din Constituție. Acesta consideră că prevederile contestate nu prevăd: a) la a cui cerere instanța de insolabilitate poate declara creanța ca fiind admisă parțial sau integral cu statut provizoriu la masa credală; b) condițiile pe care trebuie să le îndeplinească o creanță pentru a fi admisă cu

statut provizoriu; c) condițiile și motivele pentru care judecătorul poate admite provizoriu creanța; d) dacă judecătorul este în drept să nu admită provizoriu creanța și care ar fi motivele pentru o astfel de decizie.

13. Autorul consideră că în lipsa condițiilor menționate *supra* norma contestată nu garantează dreptul de proprietate al debitorului și al creditorilor și procesul de insolvență nu-și îndeplinește sarcina principală de a proteja creditorii de pierderi.

14. De asemenea, autorul excepției consideră că de vreme ce verificarea legitimității creanțelor aparține lichidatorului, instanța de judecată nu posedă competența de a admite provizoriu creanța la masa credală. Autorul menționează că, odată ce nu au fost stabilite condițiile care urmează a fi întrunite de o creanță cu titlu provizoriu, nu este clar probatoriul administrat de către instanță și normele juridice aplicabile, iar din moment ce judecătorul va admite cererea, acesta își va forma o opinie cu privire la situația dedusă judecării, fapt care-i afectează imparțialitatea.

15. În opinia sa, prevederile contestate contravin articolelor 16, 20, 23, și 46 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

16. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

17. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea insolvenței, ține de competența Curții Constituționale.

18. Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate ridicată de dl avocat Andrei Iosip, reprezentantul debitorului S.C. „Valiexchim” S.R.L., parte în dosarul nr. 2i-625/18, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul central, este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

19. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie textul „până la judecarea irevocabilă a contestației, instanța de insolvență va putea declara, prin încheiere motivată, creanța ca fiind admisă parțial sau integral cu statut provizoriu la masa credală” din articolul 144 alin. (5) din Legea insolvenței.

20. Curtea constată că textul contestat ar putea fi aplicat de către instanță la soluționarea cauzei în care a fost ridicată prezenta excepție de neconstituționalitate.

21. Curtea notează că textul criticat nu a făcut anterior obiect al controlului constituționalității.

22. Curtea reține că autorul sesizării a invocat incidența articolelor 16 [egalitatea], 20 [accesul liber la justiție], 23 [dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle] și 46 [dreptul la proprietate privată și protecția acesteia] din Constituție.

23. Cu referire la aplicabilitatea articolului 16 din Constituție, Curtea a notat că acesta nu poate fi aplicat de sine stătător, ci doar dacă este coroborat cu un drept fundamental (HCC nr. 2 din 12 ianuarie 2021, §§ 21-22).

24. De asemenea, Curtea reiterează că articolul 23 din Constituție nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a putea fi invocat standardul calității legii, trebuie să existe o ingerință într-un drept fundamental. În jurisprudența sa, Curtea a menționat că testul calității legii se efectuează prin raportare la un drept fundamental (a se vedea DCC nr. 6 din 23 ianuarie 2020, § 22; DCC nr. 16 din 10 februarie 2020, § 17; DCC nr. 119 din 20 octombrie 2020, § 29; DCC nr. 146 din 17 decembrie 2020, § 22). Curtea a stabilit că problema calității unei legi nu reprezintă o problemă de constituționalitate atât timp cât nu este afectat un drept fundamental.

25. Cu privire la incidența articolului 46 din Constituție, Curtea reține că statul are obligația de a institui proceduri judiciare care implică garanții suficiente și, prin urmare, le permit tribunalelor să soluționeze în mod eficient și corect orice litigii între persoane private, precum și între indivizi și stat (a se vedea *Sovtransavto Holding v. Ucraina*, 25 iulie 2002, § 97; HCC nr. 8 din 5 aprilie 2019, § 24). Problema unei eventuale încălcări a dreptului de proprietate printr-o hotărâre a adunării creditorilor la care participă creditorul cu creanță admisă cu titlu provizoriu nu poate fi analizată într-un proces din fața Curții Constituționale, care efectuează un control al constituționalității unor acte clar stabilite de Constituție. Această problemă rămâne de competența instanțelor de drept comun. Din punctul de vedere al Constituției, este esențial ca Legea insolvenței să conțină garanții procesuale suficiente care să-i ofere persoanei posibilitatea rezonabilă de a-și prezenta cauza în fața autorităților competente astfel, încât să permită contestarea efectivă a măsurilor care îi afectează dreptul de proprietate (a se vedea DCC nr. 78 din 2 iulie 2020, § 36).

26. Cu privire la incidența articolului 20 din Constituție, autorul excepției consideră că acest articol devine incident, deoarece norma contestată a) nu prevede condițiile pe care trebuie să le îndeplinească o creanță pentru a fi admisă provizoriu; b) nu prevede condițiile și motivele pentru care judecătorul poate admite provizoriu creanța, c) nu prevede dacă judecătorul este în drept să nu admită provizoriu creanța și care sunt motivele pentru o astfel de decizie; d) nu prevede subiecții care pot solicita admiterea provizorie a creanței; e) permite instanței de insolvență să admită provizoriu creanțele până la soluționarea irevocabilă a contestației, fapt care afectează imparțialitatea judecătorului, deoarece prin admiterea provizorie a creanței judecătorul se antepunșă cu privire la contestație; f) permite instanței de judecată să admită provizoriu creanța, deși verificarea legitimității creanțelor aparține lichidatorului.

27. Sub acest aspect, Curtea reține că articolul 20 din Constituție nu impune legislatorului obligația să stabilească criterii exhaustive referitoare la condițiile de admitere sau de respingere provizorie a creanțelor. Condiția stabilită de articolul 20 din Constituție este ca instanța de judecată să ofere *motive rezonabile* pentru decizia de admitere sau de respingere provizorie a creanțelor contestate. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a notat că obligația instanțelor judecătorești de a-și motiva deciziile reprezintă o garanție procedurală esențială în temeiul articolului 6 § 1 din Convenție, pentru că demonstrează părților că argumentele lor au fost avute în vedere, le oferă posibilitatea de a face obiecții sau contesta hotărârea și servește, de asemenea, pentru a justifica motivele hotărârii judecătorești în fața publicului (a se vedea *Siredzhuk v. Ucraina*, 21 ianuarie 2016, § 63). În această cauză, Curtea observă că, potrivit

normei contestate, dacă instanța de judecată admite creanța cu titlu provizoriu, ea trebuie să redacteze o încheiere motivată. Curtea consideră că, prin cerința motivării încheierii de admitere provizorie a creanței, norma contestată conține suficiente garanții împotriva arbitrarului și nu face incident articolul 20 din Constituție în contextul invocat de autorul sesizării.

28. Cu privire la subiecții care pot solicita admiterea provizorie a creanței, Curtea reține că articolul 20 din Constituție prevede că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Textul „împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime” din norma constituțională presupune că persoana trebuie să demonstreze un interes legitim pentru a contesta un act în instanța de judecată. În această cauză, Curtea constată că dreptul de a contesta creanțele neadmise de către administratorul insolvenței/lichidator sau admise și trecute integral sau parțial în tabelul definitiv al creanțelor îl au debitorul și creditorii [articolele 143 alin. (5) și 144 alin. (1) din Legea insolvenței/lichidării]. Curtea reține că admiterea creanței cu titlu provizoriu are loc în cadrul procedurii contestației cu privire la creanțe. Așadar, subiecții care pot formula contestații împotriva creanțelor și subiecții care pot solicita admiterea creanței cu titlu provizoriu sunt aceiași – debitorul și creditorii. Prin urmare, pentru acest capăt al sesizării, articolul 20 din Constituție nu este incident. Cu privire la faptul dacă instanța de judecată poate dispune din oficiu admiterea provizorie a creanțelor, Curtea notează că acest aspect reprezintă o problemă de interpretare a legii și nu de constituționalitate.

29. Cu privire la încălcarea principiului imparțialității instanței, Curtea reține că articolul 20 din Constituție garantează dreptul la un tribunal independent și imparțial. În această cauză, Curtea observă că admiterea creanței cu titlu provizoriu este o măsură temporară aplicată de instanța de insolvență pe care o consideră necesară în interesul bunei desfășurări a procedurii. Prin admiterea creanței cu titlu provizoriu, instanța de judecată nu se antepune asupra contestației, ea doar o examinează *prima facie* și aplică o măsură provizorie de protecție a eventualului drept al contestatarului împotriva valabilității acțiunii administratorului insolvenței/lichidatorului de neadmitere [respingere] a creanței respective. Mai mult, admiterea creanței cu titlu provizoriu nu acordă autorului contestației toate drepturile de creditor. Acesta poate doar beneficia de „dreptul de a participa și de a vota la adunarea creditorilor, de a înainta și a retrage candidatura administratorului insolvenței/lichidatorului”, însă nu deține „dreptul de a participa la distribuțiile de sume și de a se realiza împotriva debitorului sau a membrilor ori asociațiilor acestuia” [articolul 144 alin. (5)].

30. Cu privire la criticile referitoare la încălcarea jurisdicției de către instanța de insolvență atunci când aceasta admite în mod provizoriu creanțele contestate, Curtea reține că pronunțarea soluțiilor judecătorești în limitele de competență ale instanței de judecată reprezintă o exigență a articolului 20 din Constituție. Depășirea competenței acordate de către o instanță de judecată prin soluția pronunțată poate prezenta o problemă din perspectiva articolului 20 din Constituție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Sokurenko și Strygun v. Ucraina*, 20 iulie 2006, §§ 26-28). În această cauză, Curtea observă că competența instanței de insolvență de a se pronunța cu privire la admiterea provizorie a creanței contestate este stabilită de norma contestată, care prevede că „[...] instanța de

insolvabilitate va putea declara, prin încheiere motivată, creanța ca fiind admisă parțial sau integral cu statut provizoriu la masa credală [...]”. Este adevărat că competența de a verifica legitimitatea creanțelor aparține administratorului insolvabilității sau, după caz, lichidatorului, potrivit articolelor 66 alin. (1) lit. c), 110 alin. (1) și 142 din Legea insolvabilității. Totuși, legislatorul a prevăzut că actele administratorului insolvabilității/lichidatorului de admitere a creanțelor și trecerea integrală sau parțială a acestora în tabelul definitiv al creanțelor, precum și cele de neadmitere [respingere] a creanțelor pot fi contestate de către debitor și de către creditorii în instanța de insolvabilitate [articolele 110 alin. (2) și 144 alin. (1) – (3) din Lege]. Soluția legislatorului de a stabili că examinarea contestației ține de competența instanței de insolvabilitate asigură un nivel minim de imparțialitate în procesul de examinare a contestațiilor împotriva creanțelor.

31. Așadar, Curtea nu poate reține incidența articolului 20 din Constituție prin prisma argumentelor autorului excepției menționate *supra*.

32. Cu privire la posibilitatea contestării încheierii judecătorului de admitere provizorie a creanței, Curtea reține că folosirea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătorești este garantat de articolele 20 și 119 din Constituție. Astfel, pentru ca articolul 119 din Constituție să fie incident, părțile interesate trebuie să facă dovada unui interes legitim (a se vedea DCC nr. 35 din 14 iunie 2016, § 25). În această cauză, trebuie făcută o distincție clară între încheierea instanței de soluționare a contestației și încheierea instanței de admitere provizorie a creanței contestate. În prima situație, având în vedere faptul că admiterea sau respingerea contestației împotriva creanței afectează dreptul de proprietate al creditorilor și al debitorului și dat fiind faptul că ultimii justifică un interes legitim pentru a-l contesta, legislatorul a prevăzut, la articolul 144 alin. (9) din Legea insolvabilității, că încheierea instanței de insolvabilitate de soluționare a contestației poate fi contestată cu recurs. În a doua situație, soluția de admitere provizorie a creanței contestate nu afectează dreptul de proprietate al creditorilor sau al debitorului (a se vedea § 26 *supra*). Prin urmare, legislatorul nu a stabilit o cale de atac împotriva acestei încheieri a instanței de insolvabilitate. În lipsa unui interes legitim de a contesta încheierea cu privire la admiterea provizorie a creanței contestate, Curtea reține că articolele 20 și 119 din Constituție nu sunt incidente.

33. Nefiind demonstrată incidența niciunui drept fundamental invocat de autorul excepției, Curtea reține că nici articolele 16 și 23 din Constituție nu sunt aplicabile în prezenta cauză.

34. Prin urmare, în baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) lit. g) și 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „până la judecarea irevocabilă a contestației, instanța de insolvabilitate

va putea declara, prin încheiere motivată, creanța ca fiind admisă parțial sau integral cu statut provizoriu la masa credală” din articolul 144 alin. (5) din Legea insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012, ridicată de dl avocat Andrei Iosip, reprezentantul debitorului S.C. „Valiexchimp” S.R.L., parte în dosarul nr. 2i-625/18, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul central.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 16 februarie 2021
DCC nr. 22
Dosarul nr. 173g/2020*